

Arne Dag Østigaard (bearbeiding)

Senator Nels T. Moen på jubileumsvisitt anno 1914

I samband med jubileet for 1814, reiste et norskamerikansk mannskor til Norge. En sanger var senator i Minnesota, Nels T. Moen, som nedstamma fra både Hodalen og Fåset. Reiseskildringa hans ble trykt i Amerikanske Østerdalslagets Årbok for 1917. Senator Moen starta for øvrig nettopp Østerdalslaget i Fergus Falls i Minnesota i 1911. Han var ellers aktiv i kampen mot alkoholen, som den gang ødela mange norske innvandrere. Mer kan du lese i bind tre og fire i Tynset-bøkene. Vi tar kun med det som handler om Nord-Østerdalen.

Språket er litt modernisert, men det er Moen som forteller. Jeg har forkorta en del, uten at det går utover det viktigste innholdet. Noen kommentarer fra meg er satt i parantes.

* * *

11. juli 1914 dampet toget inn på Tynset stasjon. Udbye og jeg var de eneste sangere som steg av. De øvrige kom ut på plattformen, og blandet våre stemmer til avskjeds-sang. Så drog toget videre med de andre sangerne. Udbye var tilbake i sin fødebygd, og jeg følte også at jeg var kommet til et meget kjent og kjært sted. Det første vi søkte, var et hvilested som vi fant i Udbyes foreldrehjem på Prestegården.

Så snart jeg kom til Tynset, skulle Sætermymoens, min avdøde faders (Tollef) fødested, bli første sted jeg skulle besøke.

Senator Nels T. Moen, 1866-1929.
Fra Tynset bygdebok, bind IV.

Om mulig ville jeg overraske min gamle tante, den eneste gjenlevende av søskenlaget. Jeg ville vise at hun og gamle Sætermymoens, var først og fremst i min tanke.

Mathis Holemo (professor i musikk i Ironwood Michigan), møtte på stasjonen morgenen etter. Han bestilte skysshest (trulig Bjørnsmoen Gjestgiveri), og selv ville han være kusk. Det tenkte jeg var trygt, da kusken var like stor som hesten.

Det var min første erfaring med hesteskys i Norge. Herr Holemo pralet atskillig over hvor godt han forstod seg på å handtere en norsk hest. Og jeg bestemte meg på å passe på anledningen til å se hvor kyndig han var, for jeg trodde også å forstå meg noe på å kjøre hester.

Så snart han fikk meg i karjolen, dro gampen av sted, og Holemo skrek: ”Ho, ho”, så det gav ekko i granliene, men Blakken rystet forakterlig på hodet som han ville si, ”nix forstand!” og fortsatte. Kusen var ennå ikke kommet oppi setet og ikke engang tømmene i hende, så det så fryktelig ut. Men så falt det herr Holemo inn, at han var i Norge. Og reddet situasjonen med noen vel utførte ”Tr, tr, tr”!

Nå tenkte jeg det var best ikke å ta flere sjanser med en slik ”spelemann” til kusk, og så tok jeg remmene fatt selv inntil vi kom på allmannveien. Så bar det av sted over Glåma, forbi gamle Neby handelssted, og bortover Fåsetveien.

Da vi kom midt under Fåsten, møtte vi en ung mann på sykkel. Holemo kjente han, stanset gampen og gav seg i samtale. Jo, den unge mann var på vei til stasjonen for å finne ut når hans fetter, advokat Nels Moen fra Amerika, var å vente til Tynset, da han hadde hørt han skulle komme, og ville gjøre seg ferdig. Overraskelsen var komplett. Etter at jeg hadde hilst, forstod jeg godt at han var noe forlegen, og ville gjerne få mitt komme utsatt til neste dag.

Men desto mer uventet jeg var, desto bedre likte jeg det, og han måtte vende om og bli med. Fant senere ut at han hadde bekymret seg meget over å motta en, hva han innbilte seg, en stor mann fra Amerika. Han er nemlig en forherdet peppersvenn i trettiårsalderen. Og hadde søkt bygden over for å formå en av de vakre Tynset-jenter til å være hans gamle mor behjelpelig

med å sette Sætermyrmoen i høytidspuss til den store begivenhet.

Men jentene tenkte vel som så, at hadde han ikke noe bruk for en av dem til andre tider, så kunne han også være alene nå. Da vi ble litt kjent, og han fikk forståelse at jeg ikke forgav å være amerikansk storsnut, forsvant forlegenheten etter hvert. Da vi kom forbi Fåsten, forlot vi Kongsveien og kjørte en privatvei innover en granskog, og før jeg ante, lå Sætermyrmoen foran oss!

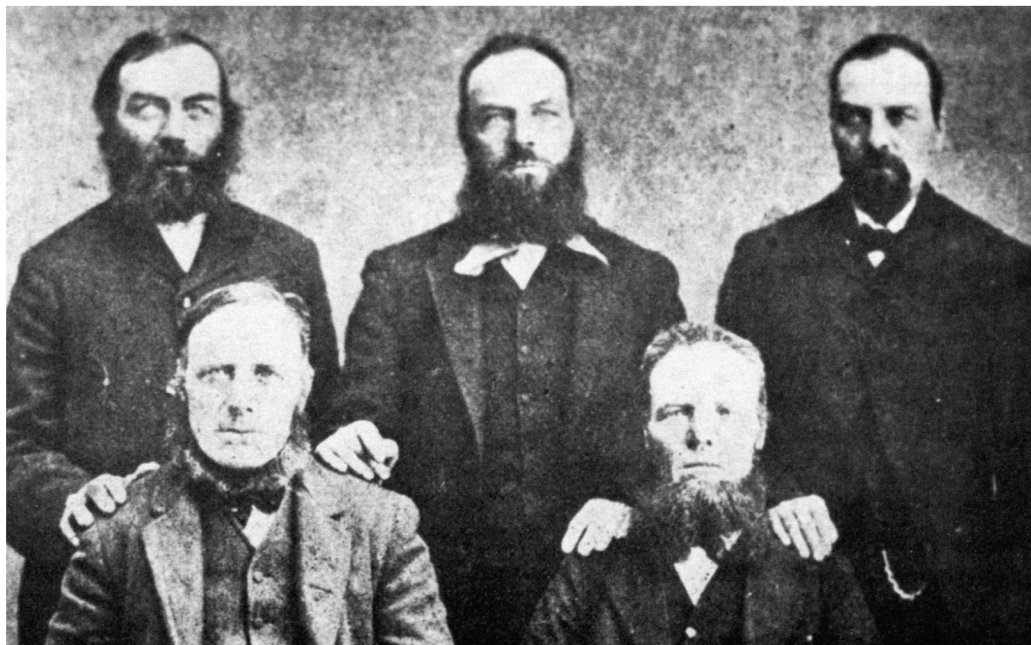
Da ble jeg grepet av en følelse jeg verken før eller senere opplevde i Norge. Der stod jeg for første gang på den plett jeg hadde hørt mer enn noe annet sted. Der trådte jeg inn i det hus, der fem brødre ble født og hvilte i sine graver i Amerika.

Der var det barndoms- og ungdomshjem, hvorfra min far dro bort i 22-årsalderen i 1857, og som det aldri timet han mer å se. Der var den bostavn som mine besteforeldre begynte å arbeide på for snart hundre år siden, og bodde til sin død. Der lå det hjem hvor formuen var så knapp at de måtte låne hundre spesidaler til billetter for min far og onkel Lars, da de reiste til Amerika med løfte om at guttene skulle sende pengene tilbake ved første fortjeneste.

Der stod storstuen som jeg ble fortalt omtrent i samme stil som da min far sprang omkring der som barn. Alt jeg hadde hørt om dette for meg så interessante sted, ble nå likesom illustrert i virkelig beskuelse.

Min gamle tante fikk ikke hilse på, da hun var på Storvangen. Da jeg visste at besøket var en overraskelse, var det min hensikt fra først av ikke å stanse natten over, og etter noen timers visitt, reiste vi tilbake til Tynset.

Neste dag var søndag 12. juli med høymesse gudstjeneste i kirken, og ditt gikk jeg selvfølgelig. Hadde hittil ikke vært i en byg-

*Brødrene fra Sætermyrmoen, som alle utvandra til Amerika, f.v.: Peder, Tollef, Lars, John og Ole.
Fra Tynset bygdebok, bind III.*

dekirke. Stedets prest var til stede (Nicolai Støren, senere biskop), men prekenen ble holdt av en misjonær fra hedninglandet.

Da gudstjenesten var slutt, grep en gammel mann fatt i meg og sa ”Gud daw, ei kjente far din, helt på å slå’n en gång me jek å føske. Me hel på å grov mærk. Ei brukte i hakke å mæ dæ såmmå far din skulle tå opp en mærk, jer ei et felgref å høgd’n i hue så blospruten stod.”

Selvfølgelig fikk jeg anledning å hilse på slektninger og andre. Det var vakkert å høre kirkeklokkene kalle den deilige søndagsmorgen og etter en stund å se folk komme kjørende eller til fots fra alle retninger.

Besynnderlig for meg, fordi jeg allerede hadde fått rede på at de fleste kom fra hjem, der det var utvandret folk til Amerika, og som jeg da kjente. Jeg kunne i den forbin-

delse regne opp mange som bor eller har bodd i Otter Tail (Minnesota).

Konsert i Rambu

Søndagsaften skulle det være konsert i Rambu. Og dertil var jeg innbudt å holde tale. Det gav meg en ypperlig anledning å frembringe hilsen fra østerdølene i Amerika.

Konserten var meget fornøyet. Herrene Ola Maageng, Jon Høyberget fra Tyll-dalen og Holemo fra Amerika, der alle er flinke musikere, var ledende ånder. Det var oppfriskende orkestermusikk, og manns-koret ”Ljom” gav flere numre av velkjente vakre sanger.

Hallen var fylt til trengsel, og da turen kom til meg, var jeg ikke ubevisst at jeg stod foran en kritisk forsamling, især da jeg hadde hørt at en del lærde, som var på Tyn-

set i sommerferie, var møtt frem for å høre en innfødt norskamerikaner tale norsk.

Blant disse var prester, overlærere og lærerinner. Det ene jeg kunne gjøre, var å klemme i vei. Og la det gå som best det kunne, og siden ha mine koffertene på rede hånd om det skulle synes fornuftig å ta førstkommande tog!

Talen eller taleren, skal jeg ikke si mer om, men om forsamlingen vil jeg si at aldri har jeg hatt den fornøyelse å tale til mer oppmerksomme og tilsynelatende velvillige folk. I forbindelse med den hilsen jeg søkte å tolke, overrakte jeg Tynset-folket et bilde fra vårt østerdalsstevne i Fargo 1913, som en liten erindring fra mitt besøk. Stortingsmann Tore Aaen stod frem og, og i en pen tale, takket han for den brakte hilsen, samt for den lille minnegave.

På forsamlingens og østerdølernes vegne, bad han meg overrekke østerdølene i Amerika en hjertelig hilsen fra slekt, venner og gamle bygdefolk i Østerdalen. Man tenker vel i blant i Amerika, sa han, at de er glemt av sitt fedrenesfolk, men det er langt fra tilfelle. Hjertene banker så varmt over hele Norge for utflytterfolket. Ellers var det flere Tynset-amerikanere til stede for å feire hundreårsjubileet for 1814.

Den korte tid jeg oppholdt meg i min faders hjembygd, hadde jeg som sagt, oppholdssted i en eldre bygning på prestegården, der Ingebrigt Udbye og familie bodde. En morgen ble jeg oppmerksom på sogneprest Støren, firte flagget oppover den høye flaggstangen på gårdsplassen. Han fikk vite at flagget ble heist i anledning søsterens fødselsdag.

Besøk på Fåset og Fådalen

13. juli reiste jeg atter til Fåset for å hilse på min gamle tante. Skjønt 75 år, er hun frisk og rørig, men hukommelsen svikter. Jeg

stanset to netter hos henne. Her fikk jeg den første anledning til å sove under en skinnfell midtsommers.

14. juli kjørte min fetter og jeg frem og tilbake over Fåset-bygden. Vi startet forbi Hindal, oppover Dalsgårdene, forbi Stortrøen, Bjørkeng og oppover til handelsstedet. Da jeg var bestemt på å se Fåset-grenda på en dag, måtte brunmerra trave med amerikansk fart langs med Fåa.

Det vanskelige var å komme forbi gårdene uten mye tidsspille, for alle ville snakke med amerikaneren. Da vi nådde handelsstedet, møtte vi en koselig gammel gubbe, Anders Ålborg, en barndomskjent av min far Tollef.

Jeg ville skynde av sted, men han lot meg straks forstå, å ville jeg ikke reise tilbake til Amerika med skam, så fikk jeg være så god å ofre en stund i samtale med han. Han fortalte fra gamle dager, spurte om mer, og så å hilse fra fåsetinger i Amerika.

Så snart vi forlot Ålborg, satte vi kurs mot Graneng, som er sersjant i den norske armé og ofte borte hjemmefra. Huset er bygd og utstyrt etter amerikansk stil. Av fru Graneng fikk jeg en stoppet tiur.

Vi reiste videre opp Fådalen til Kletvang, der min avdøde tante Anne, bodde det meste av sin tid. På veien stanset vi på Lillehaug, og talte med en søster av fru Sagen ved Dalton. Og på Fremigaard, der en bror av Peder Faadal bor i Town of Tumuli. Der fant jeg også et søskenbarn, som er gift med en Fremigaards-gutt. På Kletvang bor Nils og frue, som var i Amerika flere år, men vendte tilbake for å ta over garden.

15. juli krysset min fetter og jeg Glåma i båt, og besøkte Esten Røsteggen, som lå syk av tuberkulose, og har siden gått inn i evigheten. Han var en forholdsvis ung mann, og skjebnen syntes bitter, når det

krevet han å forlate sitt prektige hjem og elskverdige hustru. Hun er søster av min reisekamerat Per E. Udbye. Samme ettermiddag var Udbye og jeg innbudt som gjester til stortingsmann, Tore Aaens prektige hjem oppe ved Glåma.

Udbye påtok seg å være skysskar, og det var eneste gang jeg hadde kvikk hestekyss i Norge. Hørte etterpå at folk som så oss, og på aftenen fare forbi, hadde undres på hvor jordmoren skulle hen den dagen!

Stortingsmannen med familie var meget hyggelige folk, og av han fikk vi mange interessant opplysninger om Østerdalen. (Senere skrev Tore Aaen "Tynset-boka").

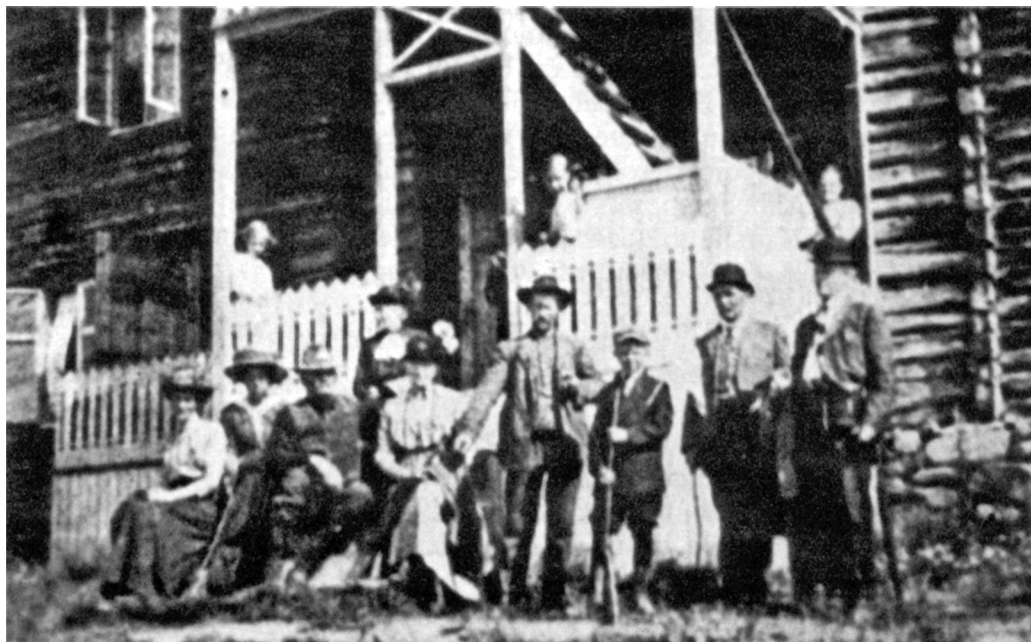
Jeg hadde reist frem og tilbake, så jeg kjente Tynset-bygden ganske godt. Sammenlignet med andre bygder i Norge, er den nokså rummelig, meget vakker og trivelig. En aften som solen dalte ned, og kastet sitt bløte aftenskjær innover Glåm-

dalen, ruslet jeg opp på Fåsten, og fikk den vakreste oversikt over bygden.

Dalen lå som deilig panorama under Tynset stasjon som en krans på sletten. Fåset-grenda beplantet med hjemlige lune gårder, strakte seg oppover Fådalen med sine smale dalfører, bekranset med granlier og sætervanger. Det var et henrivende fugleperspektiv av en av Norges fineste bygder, og den som vil ha et varig minne av Tynset i sommerprakt, må rusle på Fåsten når aftensolen daler!

Fottur på Trondfjellet!

Det var ni av oss som drog av sted for å gå på Trondfjellet morgenen 16. juli. Følget bestod av: Gjertrud (Svestad) og Mathis Holemo og deres åtte år gamle sønn Sigurd, fra Ironwood i Michigan, Fru og Per Bjerking fra Fergus Falls i Minnesota, Sønvis Holemo, frøknene Olea og Oline Lillebekkmoen fra Tynset og jeg selv.

Tynsetamerikanere på Tronsvangen sommeren 1914. Fra Tynset bygdebok, bind III.

Det var rådslagning om hvilken side av fjellet det var best å gå opp. Noen sa det var best fra Tylldalssiden, andre fra Røsteggeseteren, atter andre fra Lillelvedal stasjon. Allerede under diskusjonen, fant jeg ut at ganske få som har bodd på Tynset hele sitt liv, har besteget ”Trondfjeldet”.

Og jeg antar at ganske få av østerdølene som bor i Amerika har stått på Trondfjell en klar sommerdag og beskuet Østerdalens bygder. Og det er jeg nesten glad for, for det setter meg i stand til å påstå, at jeg har sett mer av Østerdalen enn de fleste østerdøler, om jeg er en ”hemfødd” Minnesota-mann.

Vi bestemte oss for å gå opp fra Lillelvedal. Morgentoget kom klokken syv. Trondfjell strekker seg ned til stasjonen, så vi begynte marsjen med det samme. Man hadde fortalt oss at etter en time, var vi ved Trondsvangen Turisthotell oppi fjellet, og derfra kunne vi makelig nå fjellets topp på to timer. Det var bra at de hadde gjort foretaket så lett i innbilningen, for det hjalp til å holde godt mot.

Sønvis Holemo skulle være veiviser, da han hadde vært på Trondfjell før, men ikke fra samme kant. På indianerstil satte vi av sted i enkel rekke oppover fjellstien gjennom granskog. Det var en vakker solskinnsmorgen. Skogens yndige duft kom oss i møte, mangefargede fjellblomster smilte vennlig ”God morn”, og rett som det var møtte vi en leende fjellbekk: ”Jeg er så glad for at jeg har vært på Trondfjell, og er så langt på nedtur. Fornøytelig oppgang godtfolk!”

Damene spøkte om fæle ting som ”seg skjuler i fjellets dype huler”, og fru Bjerkeng lo så fjellbekken måtte stanse og lytte. Lufta var ren og lett, og føttene friske og sterke, og alt var lovende og fornøytelig. Men snart ble alt forandret.

Etter to timers tripp-trapp, kom vi til

Trondsvangen. Skjønt vi hadde spist frokost før vi forlot Tynset, var vi sultne. Men hotellet var fullt av turister. En flokk var nettopp kommet tilbake fra fjellet. Mange ungdommer foretrekker å gjøre fjellturen på nattetid. Disse var naturligvis trette og sultne som ulver, og krevde førsteplass ved frokostbordene. En stund så det ut som om vi skulle få intet.

Men så ble herr Holemo arg i hug, og i sin velde for han gjennom kjøkkendøren, og gav seg i samtale med verten. Om et øyeblikk stod han igjen i døren, og med igjen et tilfredsstillende smil, vinket han til meg. ”Vet du at vertinnen på Trondsvangen er slektning av deg! Skal gjøre deg bekjent med Ingrid Tharaldsteen fra Tynset!”

Det var ikke noen overraskelse, for slekt hadde jeg truffet hvor jeg enn vanket i de siste dager. Men hadde ikke ventet å finne noen på Trondfjell. Jeg reiste da fra Amerika, med den tanke at jeg hadde et halvt dusin slektninger i Norge.

Etter en times hvile, satte vi atter avsted. Men straks ble stigningen verre. Alt grønt forsvant, og vi gikk på en steinrøys. I timevis steg vi fra stein til stein. Rett som det var, øynet vi en tinde vi trodde var fjellets topp, bare for å bli skuffet. Latteren og sangen begynte å stilne. Føttene begynte å bli såre, og motet holdt på å segne.

Alle som kjenner Holemo, vet at han er meget glad i kaffe. Da vi forlot Trondsvangen, insisterte han på å bære med seg ved nok til en kaffekok. Og i fire timer bar han ett bør ved på sin rygg, stort nok til kaffekoking for alle som besøker Trondfjellets topp de neste to år.

Klokken to ettermiddag nådde vi varden på fjellets topp, og hvor trette vi var, men og hvor glade vi var, skal jeg ikke beskrive. På varden plantet vi et stjernebanner og proklamerte Trondfjellet tilhørende

”onkel Sam” vår rike slektning i Amerika.

Da vi kom til varden, kokte Holemo kaffe, og damene fikk ny forsyning av luft i lungene. Jeg gjorde en del opptegetninger på et papir, blant annet navn på alle i følget og dato, og det stakk jeg inn i en av de tomme flasker, slik at alt kunne leses uten å ta papiret ut av flasken. Så forsegle vi flasken, og satte den opp til varden.

I to timer hvilte vi ved varden. Imens hadde vi et naturskue jeg aldri glemmer. Vi var særdeles heldig å treffe en klar dag, og kunne gjennom våre kikkerter få et ypperlig skue av bygdene omkring. Så langt øyet kunne nå, var det fjell på fjell. I alle retninger er disse fjellmasser gjennomskåret av dalstrøk som fra Trond-toppen, så ut så jammerlig små og trange. Du, hvilket fjell-land!

I det panorama omkring oss, lå Glåma som en sølvtråd fra nord til syd. Det gjorde et mektig inntrykk på meg, og så lenge jeg kan beholde det friskt i erindringen, vil jeg gjøre den påstand til østerdøler, at den som ikke har vært på Trondfjell, har ikke sett Østerdalen. Holemo tok flere bilder ved varden.

Omkring klokken fire bega vi oss på nedtur. Vi ble enige om å gå ned på nordsiden i retning ”Tynset”. Vi hadde ikke gått langt, før vi kom til snø hvor snublende fjellbekker danset av sted. Fjellets nordside var en eneste steinrøys. Vi trodde at vi kunne gå ned igjen på et par timer, men da vi kom til Trondskalven, var klokken halv åtte.

Da var vi hungrige igjen. Vi tok sikte på noen kjente sætrer som ligger opptil fjellet. Kommet ned fra fjellet, gikk vi over en ypperlig moltemyr, men sørgelig nok var ikke multene modne, ellers ville vi sikkert ha overnattet.

Vi ble forlikt at den raskeste skulle gå

foran og bestille alt de kunne i spise og drikkevarer, og gledet oss på et herlig sætterbesøk. Men før vi kom til sætrene, kom vårt sendebud oss i møte med den pinlige underretning at de ikke hadde mat å skaffe til så mange amerikanske storsnuter. Nå var gode råd dyre, for mat skulle vi ha om de mest aktede lover i Østerdalen måtte krenkes.

Vi delte oss i tre følger, som dro av sted til tre forskjellige sætrer, og etter at vi hadde smilt og talt godt tynseting med sæterjentene, og fortalt dem at vi var i slekt med hele bygda, tilmed eierne av vedkommende sætrer, fikk vi ikke bare mat og drikke, men tilmed tilbudt å få stanse natten over.

Det sistnevnte tilbud ville ikke damene gå med på, og så fortsatte vi like til Tynset samme aften, og kom dertil igjen klokken elleve. Trett ble vi naturligvis, men at damene kunne klart en slik marsj, skulle de beundres for. Sikkert er det at neppe noen av kunne ha klart et lignende foretak i Amerika.

Hodalen fredag 17. juli

Dagen etter ”Trond-turen” var det heftig regnvær med lyn og torden på Tynset. Fikk erfare at det kan forekomme nokså kraftige tordenvær i Østerdalen. Syntes lynet var likeså skarpt som i Amerika. Den dagen slo det ned på ei sæter østafra Tynset stasjon og drepte flere kyr, og nede ved Glåma, ble en unggutt drept. I regnvær gikk jeg på ettermiddagstoget til ”Tolgen” for hestekyss til Hodalen.

På samme tog var også en annen amerikaner, som skulle samme vei. Men da vi steg av toget, syntes han det regnet for mye på en himmelåpen karjol, og jeg benyttet den skyss som stod ferdig for han. Klokken var mellom fem og seks, og det så litt tvilrådig ut å sette av sted, men skyssgutten

forsikret på god tåljedialekt at han var godt kjent, og visste hvor Esten Tangen bodde, den eneste jeg kjente navn på i Hodalen.

Veien syntes forferdelig lang, som alltid er tilfelle i ukjente trakter, og til å begynne med, var det atskillig stigning og bratte bakker, så skyssgutten gikk det meste av tiden, og jeg også iblant.

Ingen hus var å se før klokken åtte, da skyssgutten sa at nå er vi i Hodalen. Mitt første inntrykk var at her må det være en fattig bygd, for jorden så mager ut, og gresset på høydene var tynt og falmet. Fant senere ut at disse merker var villedende for en ukjent. Til venstre så jeg et tårn, og gutten fortalte at det var Hodalens kapell.

Så kom en klynge av vakre garder til syne, og gutten begynte å oppregne navn. Der treffer vi en gammel mann med raske skritt. Gutten stanser og sier: "God dag Tangen, her er en amerikaner som vil treffe deg." Jeg hilser, forteller mitt navn, og at jeg er kommet for å finne min mors fødested. Han stiller flere spørsmål, og da jeg har svart, sier han: "Ja, du er på rett vei, der borte ble Marit Larsdatter Utistuen født. Jeg og hun var søskenbarn." Så at han lignet min onkel, Ole Larsen, i Otter Tail.

Da vi kom inn i stuen, spurte jeg, om han visste om noen anledning å komme tilbake til "Tolgen" stasjon neste dag, hvis ikke måtte jeg følge skyssgutten tilbake samme aften. Men da smilte gamlingen i skjegget. "Å nei", sa han, "du er vel ikke kommen fra Amerika til Hodalen for å hente ild? Du kommer nok ikke herfra verken i kveld eller i morgen, for i morgen blir det bryllup i neste gard, hvor min halvbror, Elias Tangen, skal stå brudgom."

Kjenner jeg ikke den karen? Jo, han var i mine foreldres hjem, i Town of Tumuli i 90-årene. Nå forstod jeg at jeg var kommet oppi det i fullt mål. Og nesten før jeg fikk

kaste et åndens streiflys over stillingen, kom det innbydelse til bryllup.

Hodalen er gammel bygd. Og er noe avsidesliggende, men så ut til å være nokså trivelig, og bøndene er velstående. De har svære havneganger, og gjør det godt med fedrift, og fornøyelige trakter for jegere.

Her fant jeg slekt på morssida. Det illustrerer hvor godt de hadde greie på slekt i Norge. (Moen nevner besteforeldra, Lars Hodal Utistuen og Ingrid Olsdatter Heggkåsen fra Holøydalen. Marit Bergerson i Dalton, Minnesota, var også født i Utistuen. Moen forstår at det er skam å gifte seg med ei jente utafør bygda!)

Lørdag 18. juni gikk vi til bryllups. Omkring nitiden kom de innbudne. Det var hast med å komme av sted til brudeferd for vielsen skulle utføres i "Tolgen" kirke. Menn, kvinner og barn satt hulter i bulter på skranglekjerrer. Esten Tangen var "kaptein", og brudgommens karjol holdt seg til hans.

Solen stakk i "Tolgen-bakkene". Skogen duftet, fuglene sang, og munterhet betegnet stemningen i brudefølget. Da vi fikk øye på lensmannsgården ved Glåma, fikk vi se flaggene "vifte til alle vinde." Forunderlig patriotisk, tenkte jeg.

Da følget kom til et hus mellom jernbanen og Glåma, ble det stans, og brudgommen gikk inn for å hente sin brud. Så over Glåma og oppover kirken. Der Dortha Olsdatter Eide og Esten Olsen Tangen, lovt hverandre troskap, og forkynt for rette ektefolk å være.

Klokken var tre, da følget begav seg på hjemvei. Formann Tangen syntes ondt om Blakken i varmen, så det gikk sørgelig smått. Hørte noen ymtet om dram, som vitterlig ville øke farten. Da vi kom til en smilende bekk, som trallet brudeslått langs veien, ble det stans.

Selepinner ble løsnet, hestene drakk av bekkens klare vann. Kvinnene rusket i matkurver, mens mennene fant forskjellig begeistringsdrikk. Det var et koselig lag. Det hadde ingen hast. Men jeg merket at da de startet igjen, var ikke formannen så redd for ”Blakken” sin som før, og hele følget økte farten.

Omkring klokken seks, kjørte vårt brudefølge innpå Tangen gjennom en æresbue, og de bugnende bryllupsbord stod ferdig. Da begynte forstanderne og ”å be til bords”. Men da fikk jeg da endelig se, hva ”dra til bords” betød. For ingen ville til bords. Alle skulle være tilbaketrunkne og unselige.

Det var nemlig om å gjøre å få enhver på rett plass i følge slektskap og rang. Og hvilken jobb det var i en forsamling, der alle var i slekt, kan enhver forestille seg. Vi amerikanere fikk som sagt alle høy rang ved bryllupsbordet, for når de bad oss, gikk vi fremover, mens andre gikk baklengs, til de kom mot en vegg eller avkrok. Det sier seg selv at en amerikaner som ikke har lært beskjedenhet, stod god sjanse å komme høyt i rang i slikt et selskap. Og derfor ble jeg også sittende på fjerde eller femte plass fra brudeparet.

Det var flere amerikanere til stede. Blant andre Johannes Langsjøen fra Vestkysten, en bror av Peder Langsjøen i Tordenskjold (ei kirke ved Fergus Falls), Ole Øien fra Canada og Peder Steen fra Norman County, som nå bor i Hodalen. Da alle var til bords, holdt formann Tangen en tale hvor han gratulerte brudeparet og ønsket alle velkommen.

Så holdt stud. jur. Ivar Moen fra Tolgen den egentlige festtale. Han er student ved Kristiania Universitet, og en begavet ung mann. Så grep jeg anledningen. Følte det som både ønske og plikt å bringe en hilsen fra bygdefolk i Amerika. Først lykkønsket

jeg brudeparet. Så søkte jeg å tolke hvilke inderlige kjærlighetsbånd som knytter østerdølene i Amerika til den gamle hjemstavn, og at de kjære slektninger og venner, som de forlot her, er dem alltid i kjær erindring.

Det er intet skryt når jeg sier, at et mer interessert og oppmerksomt publikum, kan ikke en taler ønske seg. Ble da anmodet å si østerdøler i Amerika takk for den medbrakte hilsen. Og hvor mange grep meg i hånden, og bad meg medbringe en hilsen til Amerika fra Hodalen og Tolgen, kan jeg ikke klare å oppregne.

Ferdig med spising og overrekkelse av gaver, reiste en del av ungdom utpå Drengen for båttur. Jeg tok en spasertur. Fru Amund Slettan som bor to kilometer fra Tangen, måtte melke kyr. Hun insisterte på at jeg skulle gå med henne, ikke for å melke, men å se hennes hjem, da hun og mor var søskenbarn. Spaserturen med den gamle bondekone var meget fornøyeelig, for hun fortalte mye av både gammelt og nytt.

Tilbake til bryllupshuset ved midnatt. Nå begynte det å bli lystig, men jeg kan verken danse, drikke eller spille kort. Litt etter midnatt servertes ”lunch” (nattmat), og en times tid senere samlet hele selskapet seg i en lund. Kvinner, menn og barn satt sammenpakket i en sirkel med punsjbord i midten. Så ble det holdt skåltaler. En del var meget pussige, ja helt ut humoristiske, og holdt forsamlingen i skoggerlatter.

Enten de var utslag av naturlig begavelse, eller må tilskrives den slags skjenk de nõt, vet jeg ikke. Men sikkert er det, at jeg gjerne skulle ha betalt en krone i entre til det ”sjaa” (show) den natten. Heldigvis drakk ikke de andre amerikanere heller, så vi var likesom tilskuere og moret oss hjertelig over, hva vi så og hørte.

Som stemningen gikk riktig høyt, fikk

vi høre felelåt inni storstuen. Men de fleste hodøler fortsatte i lunden, og lot de yngre danse med brud og brudepiker. Dans og skåling fortsatte til morgengry. Drammene virket, og motet steg i brystet.

De hestehandler de hadde gjort senere år, kom til fornyet overveielse, veiene ble omlagt, bygninger ombygget og kommuneaffærer gjennomgått. Iblant gav de hverandre personlige hentydninger, men alt gikk uten krise og i gemyttlighet.

Søndag fortsatte kalaset, men mot midtdag måtte jeg reise. Denne turen til Hodalen, var noe av det meste interessante jeg opplevde på min Norgestur. For det faller ikke i enhvers lykke å delta i et bondebryllup.

Før jeg forlot Hodalen, benyttet jeg anledningen til å bese gårdene på Utistuen. De ligger som i en firkant. Mine besteforeldre solgte sin del av Utistuen i 1852, og reiste til Amerika. Min mor var bare trettien år, men jeg traff mange som husket henne, og vel den dag følget dro av sted. Den dag falt det mange tårer i den vesle bygd.

Tilbake til Tynset

Jeg reiste tilbake til Tynset. På toget var jeg i følge med Mikkel Storbekken fra Tolgen og Lake Park i Minnesota. Jeg hadde også lovt sekretæren av Østerdalslaget å besøke hans hjembygd, Tyllidalen. Jeg var blitt så kjent med norske hester, at jeg hyret meg en gamp og var min egen kusk.

Det gikk godt til jeg kom til første bakke, men da stanset Blakken, kikket tilbake og liksom spurte om jeg var ment på å gå av. Men jeg fikk han snart overtydd at jeg hadde betalt for skyssen, ikke for å se på en lat gamp trekke en tom karjol oppover en liten bakke.

Litt lenger frem havnet vi atter i dispuitt, men da gav jeg etter. Det rant en bekk et

stykke fra veien, og Blakken tok av sted for å drikke. Det minte meg om ville okser i pionertiden. Blakken tok det rolig, så det ble ingen panikk. I bekken gikk han uti vannet, og kikket tilbake til meg. Forstod straks at han ville ha av bislet, og det hjalp jeg han med. Så drakk han og med fornøyd mine ruslet han opp på veien igjen. Nå hadde vi fått vår vilje en gang hver, og deretter var vi gode venner.

Tyllidalen syntes jeg var temmelig trang. Den har jo Trondfjellet som grensevern på den ene side, og mindre fjell på andre. Jeg skulle egentlig til Jon Høiberget. Hadde truffet han i Rambu. Da jeg kom et stykke nedover, holdt en gammel mann på å slå langs veien. Jeg fant ut at det var Gudmund Kvernrøen, en bror av fru Dahl, Ole Høibergs svigermor ved Kathryn i Nord-Dakota. Kvernrøen fortalte meg at han var over sytti år gammel, og hadde bodd i Tyllidalen i all sin tid.

Fortsatte så nedover kirken og handelsstedet, der jeg traff Høiberget. Ved butikken traff jeg også flere gamle tylldøler, som interesserte seg for å høre om Amerika. Ble med Høiberget hjem, og hadde fornøydlig visitt i deres hyggelige og gjestfrie hjem. De var særlig interessert, fordi jeg kjente to av Høibergets brødre i Amerika, og så har de en sønn i Nord Dakota. Høiberget har også hatt forskjellige anfall av Amerikafeber. Da kaptein Angell holdt foredrag i Tyllidalen, ville han ha med som fiolinspiller til Amerika, men kunne ikke reise.

Min nabo i Fergus Falls, Sigrid Hindahl, og hennes søster, Beret Anderson fra Beldenville, Wisconsin, var også på besøk i sin gamle hjembygd. Men den dagen var de reist til en sæter. Pastor Øien fra Winnipeg i Canada, traff jeg heller ikke.

Da jeg kom ut av dalen ved Trondfjellet, fikk jeg høre en fortryllende stemme

borti lien. Hadde hørt hvor vakkert bu-
deiene lokker i Norge. Den hadde en klang
så søt og mild, rett som en ungmøys strenge-
spill. Tonen kan jeg ikke gjengi, men
ordene var også vakre.

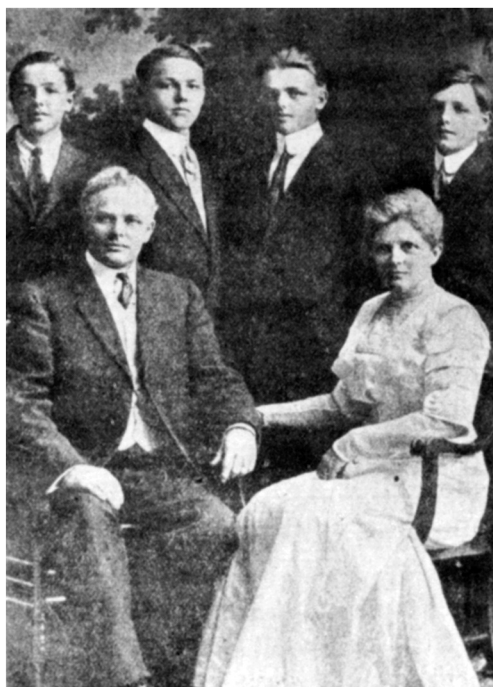
Lilleelvedalen reiste jeg gjennom man-
ge ganger. Fra den bygden kom Knut Brand-
vold, viseformann i Østerdalslaget. John
Thorson i Otter Tail, er fra Steien. Anders
Berge er sønn av Hans Berge, den berømte
børsesmed.

Blant dem jeg lovte å besøke, var
Embret Sandbakken og Jon Eggen. Hos
Sandbakken stanset jeg over en natt. Han
sitter godt i det, har stort gårdsbruk, fint
hjem, hyggelig frue (Lovise), ni lystige
håpefulle barn, og selv ler han ennå like
hjertelig som da han ferdes omkring, og tok
seg av folk og hjem i Otter Tail. Til Eggen
gikk jeg sammen med Simen Udbye. Eggen
er bror av Peder Udbye ved Dalton. Han
var en av de mest opplyste og vidsynte
menn jeg traff på Tynset.

Derfra skulle jeg gå til Storvangen for å
ta avskjed med min tante, og la så veien
over Bondåsen. Da jeg kom opp i lien, be-
gynte det å regne, lyne og tordne. Så redd
lyn og torden har jeg aldri vært i Amerika,
som jeg var på Bondåsen. Lynet freste
rundt meg, så det så ut som et flammehav.

Glad var jeg da jeg kom til Bondås-
sæteren. Og lykkelig var sæterkullene da
jeg kom, for de var nesten fra seg selv av
skrekk. At sæterjentene tør være alene på
disse ofte fjerne fjellsteder, forundrer meg.

Så forsatte jeg til Storvangen, sa farvel
til min gamle tante, med grei forståelse av
at det var siste gang jeg kom til å se henne
her på jord. Skjønt svekket i hukommelsen,
syntes avskjedsstunden å lyse opp minnene
i hennes sinn, og overveldet av disse gråt
hun som et barn. 24. juli sa jeg så endelig
farvel til Tynset-bygda.

*Senator Nels T. Moens med familie.
Fra Tynset bygdebok, bind III.*

Mine inntrykk av Norge var da:

1. Norge er ikke så fattig som mange tror.
2. Det har en overmåte storslagen natur og utmerket klima.
3. Det har en lovende fremtid, dersom land og folk får være i fred.
4. Noe som landet først og fremst bør sørge for, er å gi ungdommen bedre anledning til jordbruk. Det er fåfengt å arbeide imot utvandringen, så lenge ikke bedre anledninger gis hjemme.
5. Folket i Norge er i det hele mer tilfreds, og selvfølgelig føler seg mer lykkelig i livet enn folk herover. (Amerika), skjønt de lever i dårlige kår og har mindre anledning.
6. Kirkeinteressen er slapp, og avholdsarbeidet er ikke så langt fremskredet som her.

7. Det er større rangsforskjell, og pluto kratiet og embetsstanden påfører folket svært byrder.
8. Selvgodhetsånden er en epidemi som mange plages av derover.
9. Den meget påberopte kultur er meget av en innbilning.
10. Folket er meget patriotisk og dyrker nesten overdreven nasjonalisme.
11. Gjestfriheten og selskapeligheten er særdeles tiltalende derover.
12. Folket i det hele tatt legger for dagen mer ærlighet og forekommenhet enn vi er vant med herover (USA).